

ВПЛИВ АПОКРИФІЧНОЇ ЛІТЕРАТУРИ НА ТВОРЧІСТЬ ІВАНА ФРАНКА

Вступ. Стародавні рукописні творіння наших предків визначали рівень культури та інтелекту суспільства й віддзеркалювали його світосприйняття. На жаль, зараз вони залишаються в тіні, та даремно. Бо це платформа світогляду цілої епохи людства. До таких творів належать, зокрема, й апокрифічні тексти. У перекладі з грецької «апокриф» означає «таємний чи прихований». Цей термін використовується для характеристики неканонічної (переважно в межах християнської традиції) літератури. Апокрифічними вважаються твори, які не були визнані християнською церквою й тому не включені до канонічних релігійних текстів. До давньоукраїнської літератури належали, зокрема, такі апокрифічні пам'ятки, як «Визнання Єви», Євангелії від Якова, Хоми, Никодима, життя Георгія, Никити, Федора Тирона тощо. На сьогодні активно набирають обертів наукові студії про вплив апокрифічної книжності на наукову і творчу спадщину І. Франка [1, 2, 3].

Мета дослідження – показати, як саме вплинула апокрифічна література на наукові зацікавлення й художню творчість Івана Франка. Воно допоможе краще зрозуміти роль апокрифічних текстів у формуванні та розвитку творчого світогляду І. Франка, заглибитися в джерельну основу деяких його художніх творів, а також визначити місце апокрифологічних студій у його науковій спадщині.

Основний розділ. Інтерес І. Франка до апокрифістики виявлявся в тому, що він публікував відповідні твори, перекладав їх українською мовою, здійснював літературознавчий та текстологічний аналіз, листувався з відомими зарубіжними науковцями. Крім цього, апокрифами була

нав'яна також частина художньої спадщини письменника.

Так, у 1895 р., у рік смерті М. Драгоманова, І. Франко запропонував філологічній секції Наукового товариства імені Т. Шевченка видати систематичну збірку апокрифів і легенд з українських рукописів XV–XVIII ст. У кінцевому підсумку йому вдалося опублікувати п'ять томів, де зображені апостольські сучасники та учні, мученики перших віків християнства, давні аскети, а також розповідається про віднайдення культових реліквій та різноманітні чудеса. На думку Я. Мельник, реалізація цього проекту «стала блискучим завершенням починань М. Драгоманова в царині дослідів апокрифічного письменства...» [2, с. 25].

Деякі Франкові сучасники, зокрема Г. Хоткевич і М. Павлик, вважали, що захоплення апокрифами не дозволило йому повною мірою реалізувати себе як митця й через це завдало непоправної шкоди всій українській літературі.

Однак сам Франко дотримувався іншої думки, оскільки був переконаний, що апокрифи «витворили багатий релігійний епос, що... йшов... із краю до краю, від народу до народу... служив підоймою пропаганди ідей релігійних і моральних... відігравав вельми важну роль в історії духовного розвою» [4, с. 11–12] народів. Незважаючи на те, що праця над апокрифами дійсно забирала багато сил і часу, проте, з іншого боку, саме поєднання таланту науковця й письменника, дозволяло йому глибоко проникати в художню структуру апокрифічних текстів.

Особливе зацікавлення дослідника викликала тема Благовіщення Діви Марії. Унаслідок її всебічного вивчення постала наукова розвідка «Благовіщення. Порівняльний досвід біблійної теми. З додатком благовіщенської драми Івана Дамаскина в віршованім перекладі на церковнослов'янську мову». Глибоким аналізом джерельного матеріалу позначена також стаття «Слово про Лазарево воскресіння. Староруська поема на апокрифічні теми». Перу І. Франка належить і дослідження «Святий Климент у Корсуні. Причинок до історії старохристиянської

легенди». У віршованій формі І. Франко спробував реконструювати такі пам'ятки давньоукраїнського письменства, як «Костянтинова азбучна молитва», «Передмова євангельського святого Кирила». Низку перекладів християнських легенд він також умістив до збірки «Староруські оповідання».

Уважне ознайомлення з художніми текстами таких поетичних і прозових творів І. Франка, як «Іван Вишенський», «Як голова болить!..», «Смерть Каїна», «Життя Селедія», «Терен у нозі», «П'яниця» тощо дозволяє виявити закладені в них апокрифічні коди.

Висновки. Опрацьовуючи апокрифічні тексти, І. Франко вивчав вплив апокрифів не лише на слов'янські, а й на західноєвропейські літератури та мистецтво. Ця тема була провідною в його дослідженнях, присвячених «таємним» книгам. Апокрифи стали важливим джерелом натхнення для Франка, впливаючи на тематику його творів, індивідуальний стиль та світогляд. Апокрифічна література допомагала йому розширювати межі мистецької уяви та образного мислення. Досліджуючи та використовуючи апокрифічні тексти, І. Франко зробив вагомий внесок у розвиток української науки, літератури та культури в цілому.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Мельник Я. Апокрифічний код українського письменства. Львів: Вид-во Українського католицького університету, 2017. 376 с.
2. Мельник Я. Іван Франко й *biblia arosyryha*. Львів: Видавництво Українського Католицького Університету, 2006. 512 с.
3. Мельник Я. «На тім інтереснім, але труднім полі»: І. Франко як дослідник апокрифів. *Парадигма*. 2008. Вип. 3. С. 100–123.
4. Франко І. Я. Передмова <до видання «Апокрифи і легенди з українських рукописів. Том І. Апокрифи старозавітні. Львів, 1896> // Франко І. Я. Збір. тв.: [у 50 т.]. Київ: Наукова думка, 1983. Т. 38. С. 7–79.